

EUROPAPARLAMENTET

2009 - 2014

Plenarhandling

1.7.2013

B7-0342/2013

FÖRSLAG TILL RESOLUTION

till följd av uttalanden av rådet och kommissionen

i enlighet med artikel 110.2 i arbetsordningen

om den amerikanska säkerhetsmyndigheten NSA:s övervakningsprogram och övervakningsorgan i olika medlemsstater och konsekvenserna för EU-medborgarnas integritet
(2013/2682(RSP))

**Sophia in ‘t Veld, Sarah Ludford, Renate Weber, Cecilia Wikström,
Nathalie Griesbeck, Leonidas Donskis, Ramon Tremosa i Balcells,
Marielle de Sarnez, Andrea Zannoni, Hannu Takkula, Michael Theurer,
Gianni Vattimo**
för ALDE-gruppen

Europaparlamentets resolution om den amerikanska säkerhetsmyndigheten NSA:s övervakningsprogram och övervakningsorgan i olika medlemsstater och konsekvenserna för EU-medborgarnas integritet (2013/2682(RSP))

Europaparlamentet utfärdar denna resolution

- med beaktande av fördraget om Europeiska unionen, särskilt artiklarna 2, 3, 6 och 7 och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 16,
- med beaktande av Europarådets konvention nr 108 av den 28 januari 1981 om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter med dess tilläggsprotokoll av den 8 november 2001 samt av Europarådets ministerkommittés rekommendationer till medlemsstaterna, i synnerhet rekommendation nr R (87) 15 om användningen av personuppgifter inom polisväsendet och CM/Rec(2010)13 om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter i samband med profilering,
- med beaktande av Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, särskilt artiklarna 7 och 8, och den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), särskilt artikel 8 om rätten till respekt för privatliv och familjeliv och artikel 13 om rätten till ett effektivt rättsmedel,
- med beaktande av Europeiska unionens lagstiftning om rätten till integritet och uppgiftsskydd, framför allt direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter, rambeslut 2008/977/RIF om skydd av personuppgifter som behandlas inom ramen för polissamarbete och straffrättsligt samarbete, direktiv 2002/58/EG om behandling av personuppgifter och integritetsskydd inom sektorn för elektronisk kommunikation och förordning (EG) nr 45/2001 om skydd för enskilda då gemenskapsinstitutionerna och gemenskapsorganen behandlar personuppgifter och om den fria rörligheten för sådana uppgifter,
- med beaktande av kommissionens förslag om en förordning och ett direktiv om reform av EU:s system för uppgiftsskydd,
- med beaktande av avtalet om ömsesidig rättslig hjälp mellan Europeiska unionen och Amerikas förenta stater som tillåter utbyte av uppgifter för förebyggande och utredning av brottslig verksamhet, konventionen om it-relaterad brottslighet (CETS nr 185), överenskommelsen om integritetsskydd ("Safe Harbour-överenskommelsen") mellan EU och USA om dataskydd, särskilt artikel 3, och förteckningen över deltagarna i avtalet, samt med beaktande av de pågående förhandlingarna om ett avtal mellan EU och Förenta staterna om skydd av personuppgifter som utbyts för brottsbekämpande ändamål och av den aktuella översynen av Safe Harbour-överenskommelsen,

- med beaktande av sina tidigare resolutioner om rätten till integritet och skydd av personuppgifter, särskilt av den 5 september 2001 om förekomsten av ett globalt avlyssningssystem för kommunikation från privatpersoner och företag (avlyssningssystemet Echelon)¹,
- med beaktande av avtalen mellan EU och Europeiska unionen och Amerikas förenta stater om passageraruppgifter och om programmet för att spåra finansiering av terrorism,
- med beaktande av riktlinjerna för reglering av behandlingen av elektroniska dokument som innehåller personuppgifter, som utfärdades 1990 av FN:s generalförsamling,
- med beaktande av Förenta staternas lagar Patriot Act och Foreign Intelligence Surveillance Act (FISA), bland annat avsnitt 702 i lagen från 2008 om ändring av FISA (FISA Amendment Act, FISAA),
- med beaktande av artikel 110.2 i arbetsordningen, och av följande skäl:

Övervakning av EU:s medlemsstater och av EU via Förenta staternas program PRISM

- A. Den 6 juni 2013 berättades det i medierna om PRISM, ett hemligt program för elektronisk övervakning som använts av den nationella säkerhetsmyndigheten (NSA) sedan 2007. Programmet har utvecklats från ett program för avlyssning utan rättsligt föreläggande, vilket avslöjades av medierna 2005, som fick laglig ställning 2007 genom lagen till skydd för Amerika (Protect America Act) och genom FISAA, som tillät övervakning i stor skala, också inriktad på unionsmedborgare, av e-postmeddelanden, chatkonversationer, videor, fotografier, filöverföring, data från sociala nätverk och andra data². Enligt Förenta staternas myndigheter används två program, det ena om metadata från telefonkommunikationer och det andra om internet och e-post. Eftersom man enligt lag inte får avsiktligt inrikta dessa program på amerikanska medborgare eller på utländska medborgare som är lagligen bosatta i Förenta staterna³, har programmen följaktligen fått andra mål, bland dem också unionsmedborgare.
- B. Privata bolag som omfattas av Förenta staternas jurisdiktion, såsom Microsoft, Yahoo, Google, Facebook, PalTalk, YouTube, Skype, AOL, Apple och Verizon, har i hemlighet försett NSA med personuppgifter från elektroniska kommunikationer. Tidigare anställda hos vissa av dessa privata bolag arbetar numera för NSA.
- C. EU:s institutioner har utsatts för övervakning och spionage från Förenta staternas sida, bland annat genom att det utplacerats avlyssningsanordningar i EU:s diplomatiska representation i Förenta staterna i Washington och i EU:s diplomatiska representation vid

¹ EGT C 72 E, 21.3.2002, s. 221.

² Se CEPS publikation *Open Season for Data Fishing on the Web: The Challenges of the US PRISM Programme for the EU*,

<http://www.ceps.eu/book/open-season-data-fishing-web-challenges-us-prism-programme-eu>

³ Se uttalanden från president Obama den 7 juni 2013,

<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/06/07/statement-president>

och från James Clapper från Förenta staternas nationella underrättelsestyrelse. Ett NSA-program för inhämtning av uppgifter, med namnet *Boundless Informant* gör att NSA kan bearbeta uppgifterna och sortera dem efter ursprungsland.

Förenta nationerna i New York. Med hjälp av dessa anordningar har man infiltrerat datanät (e-post och interna dokument), utfört it-attacker mot EU i Bryssel utgående från en Nato-fastighet som används av NSA:s experter, framför allt mot Europeiska unionens råd och mot Europeiska rådet¹. Europaparlamentets talman har bett om klarläggningar på denna punkt². Förenta staternas myndigheter har också inriktat sig på Frankrikes, Italiens och Greklands beskickningar vid FN³.

- D. Kommissionen skrev till Förenta staternas myndigheter den 10 juni 2013 och tog upp de farhågor som rådde inom EU, tillsammans med ingående förfrågningar om programmets omfattning och om de lagar som tillät det⁴. Frågan diskuterades vid mötet mellan EU och Förenta staterna i Dublin den 14 juni 2013 och då fattades beslut om att det skulle inrättas en "transatlantisk expertgrupp" för att diskutera frågor kring PRISM och integritet.
- E. Det transatlantiska partnerskapet är av yttersta vikt för både EU och Förenta staterna och förbindelser av detta slag bör bygga på ett lojalt, troget och likvärdigt samarbete mellan länder som respekterar de grundläggande rättigheterna, demokratin och rättsstaten.
- F. Förenta staternas regering bekräftar att demokratisk och rättslig tillsyn garanterats, såsom det förutsätts i landets konstitution, eftersom kongressens behöriga organ får information om övervakningen och det finns en FISA-domstol med befogenhet att tillåta övervakning av elektronisk kommunikation.
- G. En grupp av 26 senatorer från Förenta staterna, som företräder landets bägge politiska partier, har skrivit till direktören för NSA och klagat på att en bestämmelse i landets Patriot Act i hemlighet har omtolkats för att statsmakterna ska få samla in privata uppgifter om ett stort antal medborgare samt på att regeringen förlitar sig på en uppsättning hemlig lagstiftning för att samla in massvis med privata uppgifter om medborgare, i stället för att begagna förelägganden som i vederbörlig ordning utfärdats av domstol, eller tillstånd som beviljats i undantagsfall⁵.
- H. Förenta staternas rättssystem garanterar inte skydd åt personer som inte är medborgare i landet, såsom EU-medborgare. Som exempel kan nämnas att det skydd som erbjuds av det fjärde tillägget till konstitutionen gäller endast amerikanska medborgare och varken EU-medborgare eller andra personer som inte är amerikanska medborgare.

¹ <http://www.spiegel.de/international/europe/nsa-spied-on-european-union-offices-a-908590.html>

² http://www.europarl.europa.eu/the-president/en/press/press_release_speeches/press_release/2013/2013-june/html/schulz-on-alleged-bugging-of-eu-office-by-the-us-authorities

³ <http://www.guardian.co.uk/world/2013/jun/30/nsa-leaks-us-bugging-european-allies>

⁴ Det handlade om vilka unionsmedborgare som verksamheten inriktat sig på, om den innefattar bulkdata eller begränsar sig till specifika och enskilda fall, samt vilka kriterier som tillämpas, vilket som är det exakta omfånget, vilka definitioner som används och om det är möjligt att ifrågasätta det. Texten finns tillgänglig på: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/dv/p6_ltr_holder/_p6_ltr_holder_en.pdf

⁵ Skrivelse från 26 senatorer i Förenta staterna till James R. Clapper, daterad den 27 juni 2013. Se <http://www.guardian.co.uk/world/interactive/2013/jun/28/senators-letter-james-clapper>

EU:s medlemsstaters samarbete med Förenta staterna inom övervakningen

- I. Enligt uppgifter i medierna har andra medlemsstater, såsom Nederländerna och Storbritannien minst sedan 2010 utbytt information som insamlats via PRISM från privata bolag.

Medlemsstaters program och övervakning av andra medlemsstater, EU och tredjeländer

- J. Storbritanniens myndigheter, framför allt underrättelsetjänsterna Government Communications Headquarters (GCHQ) och MI6, sägs ha spionerat på utländska politiker och tjänstemän som deltog i två G20-toppmöten under 2009, vid vilka kommissionens ordförande, rådets ordförandeskap och ett antal av medlemsstaternas premiärministrar var närvarande. Spionaget ska ha utförts genom att övervaka deras datorer, avlyssna och kartlägga telefonsamtal mellan delegaterna sinsemellan och mellan dem och deras respektive regeringar, och syftet var att säkerställa ett gynnsamt resultat för den brittiska regeringen och för toppmötet. Detta gjordes också med hjälp av personal från NSA som förordnats till tjänst vid GCHQ i Menwith Hill i Storbritannien.
- K. GCHQ påstås ha ett program som heter Tempora och används för direkt avlyssning av undervattenskablar under Atlanten med elektroniska kommunikationer. Stora mängder data samlas urskillningslöst upp, lagras i perioder på trettio dagar, bearbetas och analyseras och förmedlas till myndigheterna i Förenta staterna.
- L. Kommissionsledamoten Reding har skrivit till Storbritanniens myndigheter för att uttrycka oro över vad som berättas i medierna om programmet Tempora och bett dem om klarläggningar av hur omfattande programmet är och hur det används¹. Storbritanniens myndigheter har försvarat den övervakning som bedrivs av GCHQ och bekräftat att de arbetar med strikta och lagliga riktlinjer. Andra medlemsstater har uttryckt farhågor och kritik och frågat om deras medborgare blivit föremål för övervakningen och om programmet blivit föremål för någon rättslig tillsyn².
- M. Det hävdas att andra medlemsstater går in på elektroniska kommunikationer utan stöd av rättsligt föreläggande, men utgående från specialdomstolar, delar uppgifter (Sverige) med andra länder och kan utvidga sin övervakningskapacitet (Nederländerna, Tyskland). Farhågor har uttryckts i andra medlemsstater om underrättelsetjänsternas befogenheter att uppfånga kommunikationer (Polen)³.
- N. I parlamentets betänkanden och Europarådets rapport om CIA:s program för extraordinära överlämnanden och hemliga fängelser framhölls det att EU:s medlemsstater deltagit både aktivt och passivt genom samröre mellan den amerikanska underrättelsetjänsten. Nyligen har i ett antal länder underrättelsetjänster och hemliga agenter anklagats för att ha anlitats

¹ Kommissionsledamoten frågade om Tempora används enbart för nationell säkerhet, om smygavlyssning förekommer endast i enskilda fall eller om den görs i stor skala, om uppgifterna delas med tredjeländer såsom Förenta staterna och om Storbritanniens medborgare och unionsmedborgare har några rättsmedel att tillgå i fråga om sina uppgifter.

² Se till exempel uttalandena från Tysklands justitieminister,

³ Se <http://euobserver.com/justice/120656>

av makthavarna för att spionera på oppositionen och på journalister¹ eller för att genomföra vilseledningsoperationer².

Unionslagstiftning och Förenta staternas lagstiftning samt unionslagstiftning tillämplig på medlemsstaterna och samarbete med Förenta staterna

- O. Europeiska unionen och dess medlemsstater är skyldiga att skydda sina medborgares grundläggande rätt till integritet och uppgiftsskydd utgående från den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, stadgan om grundläggande rättigheter, internationella konventioner, statsförfattningar, unionslagstiftning och nationell lagstiftning, jämte EU:s och dess medlemsstaters suveränitet och jurisdiktion.
- P. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har utvecklat en strikt rättspraxis med rigorösa kriterier som ska följas vad gäller staternas övervakning av enskilda personer. Där står det att alla ingrepp i medborgarnas grundläggande rätt till integritet måste vara proportionerliga och nödvändiga i ett demokratiskt samhälle samt att de får tillåtas endast med stöd av lag och måste stå under lämplig demokratisk och rättslig tillsyn. Om inte dessa villkor uppfylls kan övervakningen komma att undergräva eller rentav förstöra demokratin under täckmanteln av att försvara den.
- Q. Enligt Safe Harbour-överenskommelsen är det medlemsstaternas och kommissionens uppgift att garantera personuppgifternas säkerhet och integritet. Enligt artikel 3 i den överenskommelsen är det kommissionens skyldighet att upphäva eller avbryta tillämpningen av överenskommelsen om bestämmelserna i överenskommelsen inte iakttas. Alla de bolag som nämnts i den internationella pressen är parter i Safe Harbour-överenskommelsen.
- R. Förenta staterna har undertecknat och ratificerat konventionen om it-relaterad brottslighet och eftersom konventionen trädde i kraft i Förenta staterna 2007 ingår dess principer i landets nationella lagstiftning. I konventionen föreskrivs det att alla åtgärder för insamling av bevis i elektronisk form angående något som helst brott (artikel 14) måste sörja för ett adekvat skydd av de grundläggande mänskliga rättigheterna, särskilt de som fastställs i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (artikel 8 om privatlivets integritet), de måste garantera överensstämmelse med ”proportionalitetsprincipen” och omfattas av skyddsmekanismer som bland annat inbegriper rättslig eller annan oberoende övervakning, skäl som motiverar tillämpningen, samt begränsning av omfattningen och varaktigheten av sådana förfaranden (artikel 15).
- S. I avtalet om ömsesidig rättslig hjälp mellan Europeiska unionen och Amerikas förenta stater, som ratificerats av EU och den amerikanska kongressen, fastställs det hur man ska gå till väga vid insamling och utbyte av information samt för att ansöka om och ge bistånd vid insamling av bevis i ett land, såsom hjälp vid brottsutredningar och rättsliga förfaranden i ett annat land.

¹ Till exempel i Bulgarien.

² Se de aktuella undersökningarna i Luxemburg.

- T. I ett förslag till uppgiftsskyddsförordning som varit uppe för samråd inom kommissionen ingick en bestämmelse enligt vilken röjande av personuppgifter till tredjeländers myndigheter förutsatte en rättslig grund, såsom ett avtal om ömsesidig rättslig hjälp, eller ett internationellt avtal och tillstånd från den behöriga uppgiftsskyddsmyndigheten¹. Någon sådan bestämmelse finns inte i kommissionens slutliga förslag.
1. Europaparlamentet vill att det inom Europaparlamentet tillsätts en undersökningskommitté om övervakningsprogrammen, i enlighet med artikel 185 i parlamentets arbetsordning.
 2. Europaparlamentet vill att Förenta staternas president bjuds in för att föra denna fråga på tal vid ett plenarsammanträde.

Övervakning av EU:s medlemsstater och av EU via Förenta staternas program PRISM och den nationella säkerhetsmyndigheten

3. Europaparlamentet uttalar allvarlig oro över programmet PRISM som används i hemlighet av Förenta staternas myndigheter, i samarbete med privata bolag, eftersom programmet, ifall de uppgifter om det som nu finns tillgängliga skulle bekräftas, vore en allvarlig kränkning av unionsmedborgarnas grundläggande rätt till integritet och uppgiftsskydd.
4. Europaparlamentet uppmanar Förenta staternas myndigheter att ge EU-partnerna, både på EU-nivå och medlemsstatsnivå, fullständig information om både programmet och om övervakningen av EU:s institutioner och av medlemsstaterna, samt uppmanar kommissionen, rådet och medlemsstaterna att göra detsamma. Parlamentet uppmanar privata bolag att informera om sitt samarbete med säkerhetsmyndigheter i Förenta staterna.
5. Europaparlamentet uppmanar Förenta staternas myndigheter att, i avvaktan på en översyn, inställa tillämpningen av alla lagar och övervakningsprogram som kränker unionsmedborgarnas grundläggande rätt till integritet och uppgiftsskydd, EU:s och dess medlemsstaters suveränitet och jurisdiktion samt konventionen om it-relaterad brottslighet. Parlamentet uppmanar Förenta staternas myndigheter att införa lagar som garanterar att unionsmedborgarna kan åtnjuta minst samma rättigheter som amerikanska medborgare, vad gäller integritet, uppgiftsskydd och rätten till ett effektivt rättsmedel.
6. Europaparlamentet uppmanar kommissionen, rådet och medlemsstaterna att sätta in alla tillgängliga instrument i diskussioner och förhandlingar med Förenta staterna, både på politisk nivå och expertnivå, för att uppnå de ovannämnda målen, också genom att vägra underteckna handelsavtalet mellan EU och Förenta staterna till dess att frågorna om övervakning fått sin lösning, samt att inställa tillämpningen av avtalen om passageraruppgifter och programmet för att spåra finansiering av terrorism.

¹ Se artikel 42 i kommissionens förslag som läckts ut på <http://statewatch.org/news/2011/dec/eu-com-draft-dp-reg-inter-service-consultation.pdf>

EU:s medlemsstaters samarbete med Förenta staterna inom övervakningen

7. Europaparlamentet uttrycker oro över uppgifterna om att medlemsstater påstås i hemlighet ha samarbetat med Förenta staternas myndigheter inom ramen för PRISM och annan övervakningsverksamhet.
8. Europaparlamentet uppmanar medlemsstaterna att gå ut med information om detta till andra medlemsstater och till EU:s institutioner och omedelbart upphöra att samarbeta med Förenta staternas myndigheter kring massiv övervakning av medborgare, eftersom allt annat vore liktydigt med att det lojala samarbetet bröts, både mellan medlemsstaterna och mellan dem och EU:s institutioner, och dessutom skulle kränka medborgarnas grundläggande rätt till integritet och uppgiftsskydd.

Medlemsstaters program och övervakning av andra medlemsstater, EU och tredjeländer

9. Europaparlamentet uttrycker allvarlig oro över avslöjandena om att Storbritanniens myndigheter påstås ha övervakat och spionerat på andra medlemsstaters ledare och EU:s institutioner, framför allt när detta skett av orsaker som inte har några beröringspunkter med nationell säkerhet, såsom fallet varit vid G20-toppmötena. Parlamentet uttrycker allvarlig oro över programmet Tempora och kränkningen av brittiska medborgares och unionsmedborgares grundläggande rätt till integritet och uppgiftsskydd.
10. Europaparlamentet uppmanar Storbritanniens myndigheter att informera sina egna medborgare, unionsmedborgarna och EU:s institutioner om ovannämnda verksamheter och program och omedelbart inställa dem.
11. Europaparlamentet uppmanar alla medlemsstater att undersöka i vad mån deras lagar, verksamheter och program inom området övervakning är förenliga med Europadomstolens rättspraxis och med internationella och europeiska normer inom detta område, för att garantera lämplig demokratisk och rättslig tillsyn och säkerställa att medborgarnas grundläggande rättigheter och de europeiska värden som inskrivits i artikel 2 i EG-fördraget upprätthålls.
12. Europaparlamentet uppmanar kommissionen och rådet att vid nästa möte i rådet (rättsliga och inrikes frågor) ta upp till diskussion de frågor som aktualiserats i denna resolution samt att se över EU:s politik mot terrorism och dess strategier för inre säkerhet, såsom parlamentet begärt i sina betänkanden och mot bakgrund av den senaste tidens avslöjanden.
13. Europaparlamentet uppmanar Europols enhet för it-relaterad brottslighet att undersöka spionage som riktar sig mot EU och bedrivs av Förenta staterna och andra främmande makter.
14. Europaparlamentet vill att Europeiska unionens underrättelseanalyscentrum ska tas med i den egentliga institutionella ramen som omfattas av skyddsåtgärder och granskning.
15. Europaparlamentet tycker det är beklagligt att kommissionen låtit den tidigare artikel 42 (anti-FISA-klausulen) utgå från förslaget till förordning om uppgiftsskydd och efterlyser

en offentlig och ingående redogörelse för orsakerna till detta beslut. Parlamentet uppmanar rådet att ta med en liknande bestämmelse och påtar sig att göra detsamma. Parlamentet uppmanar rådet att påskynda sitt arbete med direktivet om uppgiftsskydd.

16. Europaparlamentet betonar att medborgarna i öppna och demokratiska rättsstater har rätt att få veta om allvarliga kränkningar av deras grundläggande rättigheter, liksom också att anmäla dem, också om anmälan riktar sig mot den egna staten. Parlamentet betonar att det behövs förfaranden för att personer som slår larm om missförhållanden ska kunna avslöja allvarliga kränkningar av de grundläggande rättigheterna och att dessa personer måste ges nödvändigt skydd, också på internationell nivå. Parlamentet uttrycker sitt fortsatta stöd till undersökande journalism och mediefrihet.
17. Europaparlamentet uppmanar EU:s institutioner att ompröva sin praxis med att förege eventuella skadeverkningar för internationella förbindelser som orsak för att vägra medborgarna deras rätt att få tillgång till handlingar, en rätt som garanteras av fördragen, stadgan om de grundläggande rättigheterna och förordning (EG) nr 1049/2001, så att främmande länder alltså i praktiken får en "vetorätt" när det gäller EU:s handlingar, vilket ju Förenta staterna fick i fråga om den andra rapporten från den gemensamma tillsynsmyndigheten för Europol om genomförandet av avtalet mellan EU och Förenta staterna om programmet för att spåra finansiering av terrorism.
18. Europaparlamentet uppdrar åt talmannen att översända denna resolution till rådet, kommissionen, Europarådet samt medlemsstaternas regeringar och parlament, Förenta staternas myndigheter och Förenta nationerna.